

не извърши ли безброй подвизи, които удивиха и смаяха света? И тази ли бе частта, която този мъченически народ заслужаваше?

Не! Голямата и страшна виновност и отговорност не е в него; тя лежи другаде. Тя лежи върху българската интелигенция, която, като просветена част на народа, беше неговата духовна учителка и ръководителка. Тази интелигенция в зората на българското освобождение и в първите години след него изигра достойно своята роля. След това, обаче, тя започна да замира. В по-голямата си част от нея отдавна изгасна всеки дух на идеализъм и борческата ѝ енергия се изпарй. Тя се подаде на развращаващото влияние на цар Фердинанда, отдели се от народа, започна да издава несъмнените признаци на една дълбока нравствена поквара и в най-съдбоносните моменти на българската история се оказа лишена от всякакви граждански и политически добродетели.

Още по-голяма е, обаче, виновността на политическата ни интелигенция, на политическите партии и политическите водачи на българския народ. Всички политически партии, управляващи и неуправляващи през времето на Фердинандовото царуване, изиграха една пакостна в живота на България роля. Първите от тях се поставиха безрезервно в неговите услуги, ласкаеха го, дразнеха неговото честолюбие, насърчаваха го в неговите амбиции и престъпни авантюри и не само не сториха нищо за политическата просвета и издигане на народа, не само не направиха нищо за неговото организиране, но, служейки си с най-демагогски средства, приспиваха неговото и без това слабо съзнание, изтръгваха със заблуждения и насилия неговото доверие, разхищаваха държавните средства, обогатяваха себе си и приближените си за негова